

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شرفوادر ایشیه تحلیل و نقد

پدرام ملکی

اشارت
مرکز کرمان شناسی

ملکی، پدram، ۱۳۵۲ -
شعر فؤاد در آینه تحلیل و نقد / مؤلف پدram ملکی. -- تهران:
مرکز کرمان شناسی، ۱۳۸۵.
۳۳۶ ص.

ISBN 964-6487-80-7

شابک: ۷-۸۰-۶۴۸۷-۹۶۴

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا.

کتابنامه: ص. ۲۲۳-۲۲۱.

۱- قدسی، فتح الله، ۱۲۶۸-۱۳۵۸ ق. ۲- شعر فارسی -- قرن ۱۴ تاریخ
و نقد. ۳. شعر مذهبی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد. الف. مرکز
کرمان شناسی. ب. عنوان.

ق ۶۴۲ ر ۶۲ / فا ۸

ق ۵۸ ف / PIR ۸۰۷۵

۱۳۸۵

۱۳۸۵

م ۸۲-۳۷۸۷۴

کتابخانه ملی ایران

عنوان کتاب: شعر فؤاد در آینه تحلیل و نقد

مؤلف: پدram ملکی

صفحه آرابی: شیرین عبدالله نژاد (مرکز کرمان شناسی)

مدیر امور اجرایی: مجید جاوید

طرح روی جلد: مهدی جعفری (مؤسسه بوتیا)

ناشر: مرکز کرمان شناسی

نوبت چاپ اول: ۱۳۸۵

چاپ: معراج

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

ISBN: 964-6487-80-7

شابک: ۷-۸۰-۶۴۸۷-۹۶۴

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

انتشارات مرکز کرمان شناسی: کرمان، خیابان ابن سینا، تلفن: ۳-۲۲۶۹۵۸۱

فهرست مطالب

۹	مقدمه ناشر.....
۱۳	مقدمه آقای دکتر حسین بهزادی اندوهرجردی «شمع جمع دارالامان»
۱۹	مقدمه

فصل اول

۲۳	زندگینامه فؤاد و توضیحاتی درباره اثر وی
۲۵	فؤاد در آیینۀ شعرش.....
۲۵	سال تولد و وفات فؤاد
۲۶	شعر مشاق
۲۷	شرح حال فؤاد.....
۲۹	اثر فؤاد
۳۱	دلیل نهادن نام شمع جمع بر کتاب
۳۱	هدف از به نظم درآوردن کتاب و گردآوری اشعار.....
۳۲	اطلاعاتی درباره کتاب شمع جمع.....
۳۳	انواع ادبی در شعر فؤاد
۴۶	دین و مذهب فؤاد
۵۳	اهمیت قرآن نزد فؤاد
۵۸	شناخت امام زمان «عج» از راه قرآن
۶۰	قرآن و خیر از آینده
۶۱	قرآن هدایتگر انسان در خطر گمراهی
۶۲	قرآن میزان شناخت حق از باطل
۶۴	قرآن و عترت پیامبر (ص)

فصل دوم

۶۵	مدایح و مرثیه‌ها
۶۶	بررسی اجمالی شعر شیمی از آغاز تا قرن سیزدهم
۷۲	فؤاد و عشق به پیامبر اکرم (ص).....
۷۶	فؤاد و مدح حضرت فاطمه (س).....
۷۸	فؤاد و دلدادگی به حضرت علی (ع).....

۹۵ منقبت امام حسین(ع)، بیان اهداف امام(ع) و ذکر مصایب ایشان و اهل بیت ایشان(ع)
۱۰۶ فؤاد و مدح امام زین العابدین(ع)
۱۰۸ فؤاد و مدح و منقبت امام رضا(ع)
۱۰۹ عقاید فؤاد درباره امام زمان(عج) و مسأله غیبت و ظهور ایشان
۱۱۴ قرآن و امام عصر«عج»
۱۱۵ زمان ظهور حضرت«عج»
۱۱۷ فؤاد و انتقاد از منتظران دروغین حضرت حجت«عج»

فصل سوم

۱۲۱ مضامین و مباحث عرفانی و دینی و اعتقادی
۱۲۶ توحید در اشعار فؤاد
۱۲۸ وحدت وجود
۱۳۹ هستی
۱۴۳ فؤاد و توصیه به ترک خودپرستی
۱۵۰ فنا و بقا
۱۵۷ وصال
۱۵۷ تجلی
۱۷۲ عشق در شعر فؤاد
۱۷۹ عقل و عشق در شعر فؤاد
۱۸۱ اناالحق گفتن عرفا
۱۸۳ وحدت عاشق و معشوق
۱۸۵ دل
۱۹۲ خودشناسی
۱۹۷ غیب
۲۰۱ درد و درمان
۲۰۳ مشیت
۲۰۷ طلب
۲۱۰ توکل
۲۱۲ رضا
۲۱۵ فقر
۲۱۸ ذکر و اهمیت آن در شعر فؤاد
۲۲۱ فکر
۲۲۳ خوف و رجا
۲۲۷ قهر و لطف خداوند در نظر فؤاد و مقایسه سخن او با مولوی
۲۳۰ حق و باطل
۲۳۳ بندگی
۲۳۷ لزوم بهره بردن از تعالیم شیخ و راهنما در نظر فؤاد
۲۴۴ مخفی داشتن راز
۲۴۵ نی و تفسیریشنو از نی

۲۴۷	سحرخیزی
۲۴۷	توصیه به شب زنده داری و سحرخیزی.
۲۴۸	مراقبه
۲۴۸	اسم اعظم
۲۴۹	دنیا در نظر فؤاد
۲۵۶	دین و دینداری
۲۶۰	جبر و اختیار
۲۶۲	مرگ
۲۶۶	اعتقاد به مکافات عمل

فصل چهارم

۲۶۹	تجلی اوضاع و احوال اجتماع و زمانه در شعر فؤاد
۲۷۱	مقدمه (مختصات سبکی شعر دوره مشروطیت).
۲۷۳	مشروطه خواهی در اشعار فؤاد
۲۸۳	حکومت و ویژگیهای حکمران از نظر فؤاد
۲۸۹	انتقاد از کشورهای متجاوز.
۲۸۹	باب و بابگیری
۲۹۵	شرح یک رباعی فؤاد در یک مثنوی از وی
۳۰۰	فؤاد و مبارزه با مواد مخدر
۳۰۵	مذمت باده‌نوشی

فصل پنجم

۳۰۷	علم، ادب و اخلاق
۳۱۰	علم و اهمیت کسب معرفت
۳۲۳	ناپسند داشتن مال آندوزی
۳۲۴	ذم ریاست طلبی
۳۲۶	کم فروشی
۳۲۶	توصیه فؤاد به محبت و نوع دوستی
۳۲۸	روی آوری به ادب و اخلاق، هدف فؤاد.
۳۳۱	فهرست مآخذ
۳۳۵	فهرست اعلام

به نام آنکه در پنهان و پیدا
 چنان پیداست از پیدا و پنهان
 ظهورش دائم از نورش هویدا
 که در پنهان است در پنهان و پیدا

بر پهنه آسمان پر ستاره و نورانی علم و ادب کرمان، نام «فتح ... قدسی»، متخلص به «فؤاد کرمانی» از تلالو و روشنایی چشمگیری برخوردار است. قدسی، عارفی ربانی و شاعری آسمانی بود که زلال اندیشه ژرف نگرش بر کلامش اثری سحرانگیز بخشیده، آنگونه که مقبول اهل معنی گردید.

در احوالاتش آورده اند، وی که از کودکی در ناصیه اش آثار فیض و وارستگی مشهود بود، با درک این معنی، در مقابل خواسته و اصرار پدر مبنی بر ترک علم و معرفت و روی آوردن به کسب و معاش، مخالفت نمود؛ چراکه شمیم و عطر خوش فراگیری آنچنان واله و سرمستش نموده بود که بوی خوش عطاری پدر هیچگاه نمی توانست وی را ارضاء نماید. از این رو، از هفت سالگی که پای به مکتب نهاد تا پایان عمر، عطش آموختن در وجودش سیراب نگشت. قرآن، نخستین آموخته اش، بر آئینه ضمیر پاکش جلایی خاص داد و بنحوی روح و دلش را تسخیر نمود که بعدها آثار این فیض عظمی در کلام و اشعارش موج می زد.

فتح ... قدسی را شاعر ولایی نامیده اند، زیرا عشق و ارادت به نبی مکرم اسلام (ص) و اهل بیت او، بویژه مولای متقیان علی (ع) از عمق وجودش سرچشمه گرفته بود.

الا که رحمت آیتی ز رحمت علی بود
 همه کتاب انبیا حکایت علی بود
 بهشت و هر چه اندرو عنایت علی بود
 اجل نعمت خدا ولایت علی بود

درین ولا بگو نعم، که هست اعظم نعم

فؤاد در اشعار خود، بالاخص مرثی معروفتش، نهایت شناخت و علاقه به امام حسین (ع)، شهادت و هدف از قیام آن حضرت را در عالی ترین توصیفات و سوزناک ترین عبارات به تصویر

کشاند و همین خلوص و صفای کلام باعث گردید، به اندک زمانی اشعارش ورد زبان ذاکرین و نقل محافل واعظین و اهل منبر شود.

گر بشکافی هنوز خاک شهیدان عشق آید از آن کشتگان، زمزمه دوست دوست نکته قابل توجه در اشعار فؤاد آنکه، هیچگاه به غیر از وجود مبارک حضرت محمد (ص) و انمه اطهار (ع)، کسی را لایق و شایسته مدح نمی دانست. انواع قالبهای شعری او چون: غزلیات، مسقط، ترجیع بند و رباعیات، بیشتر دارای مایه های عرفانی، اخلاقی، تربیتی، دینی، حماسی، مرثی و... می باشند.

بهر تقدیر، در شرح حال وی آورده اند، در مقطعی زندگی فؤاد در پی کج فهمی و جهالت عده ای، دچار بحران و در پی آن دستخوش تغییر گردید. وی که سخت مورد طعن طاعنین و سهام حاسدین گشته بود، با تهمت و افتراهای زیادی مواجه شد. تا جایی که آیت... حاج میرزا محمد رضا مجتهد - عالم بزرگ کرمان در دوره مشروطیت - بدنبال شکایت عده ای، اشعار فؤاد را خوانده، آنگاه در جمع فؤاد را مورد خطاب قرار داده و گفت: اشعارت را خواندم، بویی خاص می دهند! و در پاسخ به سؤال وی که پرسیده بود: چه بویی؟ با چشمانی نمناک می گوید: بوی خون حسین بن علی (ع).

بیگانه را خبر بود از حال ما محال اسرار اهل حال مگو جز به اهل حال هر چند در نهایت همین جهالت و حسادت، زمینه های انزوای فؤاد را فراهم و از آن رو که طبق آموخته های دینی اش، دنیا را بسان کاروانسرای محقر می پنداشت که هراز گاهی پذیرای چندی مسافر است، مدتی را در کاروانسرای جهر (جر) - در حاشیه بازار کفاشهای کرمان - منزل نمود. نقل شده است، فؤاد در اقدامی استعاری و تربیتی، در مجلسی، مراسم ختم خود را نیز برپا نمود و بعد از آن تقریباً دیگر عمر را در انزوا گذراند.

دکتر باستانی پاریزی آورده: «من یاد نمی دهم، ولی پدرم می گفت مرحوم فؤاد یک وقت به پاریز آمد و چند ماه در کوهستان ماساکن شده بود و روزها طرف عصر با یک کتاب و کاغذ و اندکی قند و چای به باغ حاج عزیز می رفته و زیر سروهای هزار ساله آن می نشست و شعر می سروده است.»

دکتر بهزادی اندوهجردی نیز قریب همین روایت را نقل می کند: «پدرم شیخ صفر بهزادی اندوهجردی... خاطرات فراوانی از مرحوم فؤاد داشت... در شهداد خانه ای داشت که زمستان و بهار در آنجا می گذرانید. تابستان نیز کرمان داخل حجره ای در مدرسه بسر می برد. سرانجام بیمار شد، درست شبی که خانواده اش او را از مدرسه به خانه می بردند جان سپرد!».

... آری، بدینگونه فؤاد در سایه همت و تلاش، ایمان و توکل به منبع لایزال الهی و ارادت و تولی به انمه اطهار (ع)، «قدسی کرمان» و یکی از شاخص ترین و رفیع ترین قله های ادب و

عرفان دپاری گردید که نامش را در سرلوحه مفاخر و مباحثات خود رقم زده است. مرکز کرمان‌شناسی در تحقق آرمان‌های فرهنگی خود، همواره معرفی و بررسی احوال و آثار مشاهیر و مفاخر این استان را بر خود فرض دانسته و در حد بضاعت و توان - در همایش‌ها و انتشارات - گام‌هایی هر چند کوتاه در این راه برداشته است. مجموعه حاضر نیز تلاشی است از این دست که با سعی قابل تقدیر محقق گرامی، جناب آقای پدram ملکی و مقدمه ارزشمند و وزین دکتر بهزادی اندوهجردی، تقدیم اهل دل و اشارت می‌گردد.

در پایان، ضمن طلب مغفرت و آرزوی علو درجات برای روح مرحوم فتح‌الله قدسی کرمانی، از تحقیق ارزنده آقای پدram ملکی و مراجع آقای دکتر بهزادی اندوهجردی کمال امتنان و سپاسگزاری را نموده و مزید توفیق آنان را در دیگر افاضات، از خداوند متعال خواستاریم.

افسانه اوگردد افسانه به دورانها

گفتار فؤاد امروز در پرده بود لیکن

مرکز کرمان‌شناسی

مجید جاوید